

Ловъ съ дресирани соколи.

„Първият кжесъ месо и първият кожухъ е добитъ отъ лова“.

Toussenel.

а) История.

Бовайниците, птици-тъ и рибитъ сж съставлявали най-необходимата храна на първобитния човѣкъ и на неговото сѣмейство. Праотцитъ на човѣчеството прѣди да бждатъ скотовѣдци, земледѣлци и индустриалци, сж биле по необходимостъ ловци и рибари. Изначало тѣ сж отивали на ловъ — така да се каже — съ голи ржцѣ, безъ да сж имали каквото

и да е оръжие за тая цѣль. По-послѣ сж се въоръжавали съ каменни ножове и чукове, и най-сетнѣ послужили си и съ ловчийскитѣ способности на опитоменото отъ тѣхъ куче. Джокетѣ и стрѣлитѣ, употребявани и до днесъ отъ сѣврѣменитѣ африкански дивади, сж сравнително по-послѣшно изобрѣтение. За сегашнитѣ улеснения на ловцитѣ, каквито сж: най-осѣвършенствуванитѣ пушки, барути и равни автоматични станици, капани, мръжи и др., нито мисълъ е минавала у първобитнитѣ хора. Но ако ловцитѣ отъ послѣднитѣ вѣкове могатъ да се гордѣятъ съ чудесно дресирани-тъ кучешки породи: *пойнтеръ* и *сетеръ*, които сж дѣщата ржжа на сегашния ловецъ, то и хората отъ отдавнашното минало, когато още не бѣха изнамѣрени огнестрѣлитѣ оръжия, сж си служили съ такива срѣдства, за прѣслѣждане на дивеча, които не отгживатъ по своитѣ резултати за

успѣхитѣ въ лова, и на най-добрѣ дресирани-тъ френски пойнтери или английски сетери, па и на региверитѣ. Думата ни е за лова съ обучени соколи, употребявани отъ ловцитѣ още отъ старо врѣме.

Гдѣ и кога сж е явила първата мисълъ за обучаване на соколи или на ястреби съ цѣль да бждатъ употребявани за ловъ? На това питане отговорѣтъ се крие въ далечното минало. За вѣрване е, обаче, че тамъ гдѣто сж се зараждали първитѣ цивилизации на човѣшкитѣ общества, тамъ се е появило за първъ пжтъ и това остроумно изобрѣтение на ловеца. Запазенитѣ исторически данни по този спортъ ни сочатъ на Азия, гдѣто отъ прѣди 2500 години е билъ извѣстенъ соколекия ловъ, и отъ тамъ по-послѣ е билъ разпространенъ въ Африка и Европа. Ленцъ, който

грижливо е изучавалъ историята на този видъ ловъ, споменава че къмъ 416 г. прѣди Р. Христова, господаритѣ на Вавилонъ и Месопотамия и тѣзи на сѣсѣднитѣ имъ страни, отивали на ловъ съ опитомени грабливи птици. Ктезиасъ, грѣцки историкъ и лѣкаръ на Артаксерсиса Мнемона, въ своитѣ съчинения за Персия и Индия, споменава че е виждалъ соколи за ловъ у индуситѣ въ V вѣкъ прѣди Р. Хр. Въ първия вѣкъ отъ нашето лѣточисление — въ 75 год. — старитѣ тракийци сж употребявали, така сжщо, обучени соколи за ловъ по долината на р. Марица. По-послѣ, този занимателенъ спортъ е миналъ отъ Балканския полуостровъ и въ Апенинския. Споредъ историческитѣ данни, Екдициусъ, синѣтъ на императора Авитусъ, прѣвъ е гонялъ ловъ около Римъ, прѣвъ 580 год., слѣдъ Р. Хр., съ дресирани соколи. Соколекиятъ ловъ въ скоро врѣме билъ разпространенъ по-цѣлата римска империя, дори и между духовенството, та е станало нужда на нѣколко пжти (прѣвъ годинитѣ 506, 517 и 585) да имъ се забранява това удоволствие, като неподходяще на сана имъ. Въпрѣки тѣзи запрѣчения, много пристрастени свещеници и егумени продължавали да отхранватъ най-добритѣ соколи и скришомъ да ги пушатъ за прѣслѣждане на

разенъ дивечъ. Така, въ VIII вѣкъ, английскиятъ царъ Етелбертъ писалъ на Майнския епископъ Бонифацио да му изпроводи единъ чифтъ отъ неговитѣ соколи, дресирани специално за ловъ на жерави. Въ 800 година, Шарлеманъ е издалъ царска заповѣдъ, че „който убие или открадне единъ обученъ за ловъ на жерави соколъ, е длъженъ да го замени съ другъ добръ изученъ и да плати глоба 5 денара“). За по-прости соколи и ястреби, глобата е била отъ 1—3 денара. Императоръ Фридрихъ Барбаруса до толкова е билъ прѣдаденъ на този спортъ, че самъ е обучавалъ соколитѣ си; а пѣкъ Фридрихъ II е минавалъ за най-компетентенъ по соколекия ловъ. Отъ него има и едно съчинение по този прѣдметъ. Той така много е билъ пристрастенъ къмъ това удоволствие, че дори и въ врѣме на война не се отдѣлялъ отъ любими-тъ си соколи, като не прѣставалъ да ги пуца по жерави, чапли и яребици, прѣдъ очитѣ на неприятеля. Въ врѣме на Акснската обсада, френскиятъ царъ, Филипъ-Августъ, напраздно прѣдлагалъ на турцитѣ хилядо златни монети, за да му повърнатъ сокола, когото случайно бѣха уловили. Този фактъ ни показва до каква висока цѣна сж достигали добръ обученитѣ соколи. Въ този спортъ, достойние на висшата аристокрация, не по-малко сж се увличали и дамитѣ, особено въ срѣднитѣ вѣкове. Това се вижда отъ приложената въ 103 стр. картина и отъ специалното съчинение, за лова съ соколи, на Димитриуса,

Ловъ на газели.

митѣ си соколи, като не прѣставалъ да ги пуца по жерави, чапли и яребици, прѣдъ очитѣ на неприятеля. Въ врѣме на Акснската обсада, френскиятъ царъ, Филипъ-Августъ, напраздно прѣдлагалъ на турцитѣ хилядо златни монети, за да му повърнатъ сокола, когото случайно бѣха уловили. Този фактъ ни показва до каква висока цѣна сж достигали добръ обученитѣ соколи. Въ този спортъ, достойние на висшата аристокрация, не по-малко сж се увличали и дамитѣ, особено въ срѣднитѣ вѣкове. Това се вижда отъ приложената въ 103 стр. картина и отъ специалното съчинение, за лова съ соколи, на Димитриуса,

1) Денаръ (латински=denarius), стара римска монета, съ стойностъ като нашата нѣкогашна р у б и я.

лъкаръ на императора Михаилъ Палеологъ, въ което се споменава за много баронеси и графини, които прѣкарвали врѣмето си за удоволствие само по ловъ съ исландски бѣли соколи. Прѣвъ 1396 г. било основано въ Пруссия специално училище по дресирутката на соколитѣ и употрѣблението имъ за ловъ. Английскитѣ краля Едуардъ III, бѣ издалъ законъ, за смъртно наказание на тоя, който би открадналъ единъ соколъ; а за равваляне едно само гнѣздо на същата птица, се прѣдвиждало година и единъ день строгъ тъмниченъ затворъ. Когато Баязитъ I побѣди маджаритѣ и тѣхнитѣ съюзници, при нашия крайдунавски градъ Никополъ, гдѣто бѣ хваналъ въ пленъ много боярски синове, между които и навареския дукъ, той отказа да освободи своитѣ пленници, макаръ и да му прѣдлагаха грамадно количество злато. Но, когато бургонскитѣ дукъ му изпратилъ 12, дресирани за ловъ, бѣли сокола, веднага освободилъ всички пленници.

Франсоа I, прѣменуванъ още „баща на ловцитѣ“, ималъ 300 соколи съ нуждия персоналъ за дресирането и наглеждането имъ, отъ около 70 души, началникътъ на които е получавалъ заплата равна съ заплатата на единъ маршалъ. Този царъ харчелъ грамадни суми по този спортъ. Императорътъ на Германия, Карлъ V, наричанъ Карлъ-Кинтъ, отстъпилъ о-ва Малта на изгоненитѣ голѣмци отъ о-въ Родосъ, които отъ признателностъ му изпращали ежегодно по единъ бѣлъ соколъ, вмѣсто данъкъ. Съ

такъвъ данъкъ сж биле облагани и много превилегировани подданици на руски, монголки, персийски и турски монарси. Така наприм., селянитѣ на с. Костенець дълги години сж се ползували съ привилегиитѣ да не плащатъ никакви царски и други даяждия, само ерѣщу задължението да доставятъ всѣка пролѣтъ по единъ чифтъ соколи за двореца

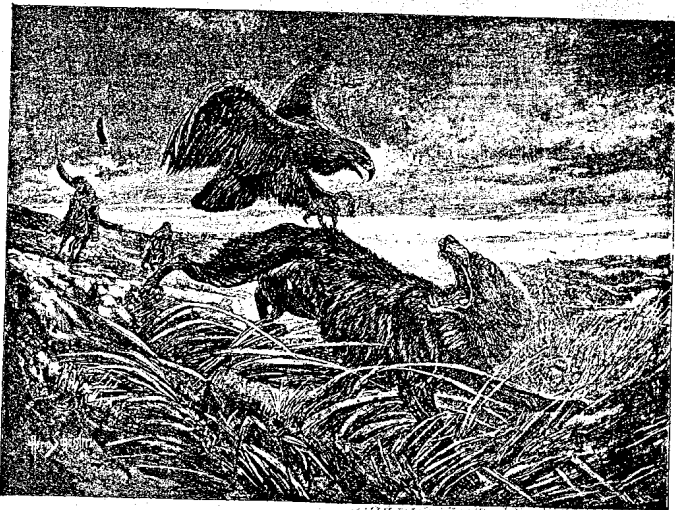

Ловъ на чапли въ срѣднитѣ вѣкове.

на султана; при това, тѣ сж се радвали още и съ политически права, наравно съ господствующето племе. Въ това балканско село имало двѣ класи селяни: *доганджии*¹⁾ и *раети*²⁾. Първитѣ сж старитѣ жители на селото, ползувавшитѣ се съ милоститѣ на сул-

¹⁾ Отъ дуганъ=соколъ, ястребъ. ²⁾ Отъ рая=подчиненъ, робъ.

танитѣ, и тѣ сж пурвенцитѣ и най-заможнитѣ между селянитѣ и до днесъ; вторитѣ (*раетитѣ*) сж пришелци и едноврѣмешни ратаи на доганджитѣ. Съ подобни на костенчанитѣ привилегии сж се ползували и много други наши паланки и селца, всичкиятъ данъкъ на които се е изплащалъ само съ нѣколко дресирани

Ловъ на вълци съ дресирани орли, въ азиатскитѣ степи.

сокола или съ единъ чифтъ чистокрѣвни палаша (*загорѣ*), давани на спахитѣ.

Ние споменахме, че за убиването на единъ дресиранъ соколъ, английскитѣ закони, въ царуването на Едуарда III, сж наказвали виновния съ смъртъ — до толкова тѣзи птици сж биле неприкосновени и осигурени. Въ Франция и Германия пъкъ, царетѣ, князетѣ и баронитѣ сж си позволявали да занасятъ своитѣ соколи въ църковнитѣ олтари, въ врѣме на божествената литургия за да имъ се измолва отъ Бога здраве и искусство въ лова. При това, въ монастирскитѣ бюджети сж прѣдвиждали суми и за изхранването, зимно врѣме, на стотини соколи и тѣхни прислужници, изпращани имъ на прѣхрана отъ околнитѣ бояри и велможи. Нека споменемъ още и за десѣтка плащанъ за соколитѣ на гължбарници. По силата на една негова заповѣдъ, всѣки притежателъ на повече отъ 10 гължба е билъ длъженъ да дава по единъ за всѣка десѣтка отъ своитѣ гължби, за хранене на графскитѣ соколи.

Отъ изложеното до тукъ, читателътъ вѣрваме да си състави ясно понятие, какво значение е ималъ този спортъ и съ каква слава се е ползувалъ той, особено въ срѣднитѣ вѣкове. Съ разпространението, обаче, на кремаклиитѣ, а отъ послѣ, и на капсулитѣ пушки, отъ една страна, и отъ друга — съ постепенното облагородяване и добиванитѣ успѣхи въ дресирутката на кучешкитѣ раси: пойнтъръ и сетеръ да лягатъ (*фермиратъ*¹⁾) прѣдъ надушения отъ тѣхъ дивечъ, ловътъ съ соколи почна постепенно да губи своето значение и слава въ западна Европа; така че днесъ, освѣнъ въ Персия, Арабия, Монголия, Китай, Киргискитѣ степи и по останалитѣ полуцивилизовани страни, въ Европа почти че е на изчезване. У насъ този ловъ е на голѣма почить още между турското население въ Дели-Орманъ, главно въ Шуменско, въ Добруджа — между татаритѣ, и около Солунско и Охридско.

¹⁾ До половината на миналия вѣкъ, пилишаритѣ бѣха дресирани така, че щомъ се приближатъ до лова (яребици, пяджлъдци, фазани и пр.) да лягатъ на земята. Отъ това и названието *chien couchant*, а по руски лягавая собака.